

Men hvorfor dette afsnit? Enten helt jordnært om samvariation eller/og principperne i simpel regressionsanalyse. I modsætning til korrelation er det inden for samfundsvidenskaberne en realistisk teknik, der endog efterfølgende kan give mening til korrelationsanalyse. Endvidere er regressionsanalyse nem at knytte til teoretiske problemstillinger, og den vil på glimrende vis supplere bogens afsnit om kausalanalyse.

Bogens del 2 om skriftlig fremstilling behandler alle opgaveskrivningens faser. Det er gjort fremragende, men fremstår som om sigtet alene er gymnasiet og HF. Det er lidt synd, for selv i denne form burde det kunne anvendes i mange andre sammenhænge. Men eleverne vil nok – uberettiget – føle fremstillingen for fremmedartet. Kan det ikke gøres blot lidt mindre gymnasie- og HF-rettet i sin konkrete udformning? Gode vejledninger i opgaveskrivning er en mangelvare.

Ole Tonsgaard

Per Nørrung og Jens Kjeldsen, *Produktionskollektiver og arbejdsfællesskaber I*, Aalborg: Forlaget ALFUFF, 1984, 256 s.

I en krisetid kommer man let til at fokusere på de negative træk i samfundsudviklingen. Men selv i strammetider sker der vigtige opbrud. Denne bog handler om et af dem, nemlig om produktionskollektiver og arbejdsfællesskaber i Danmark. De blomstrer inden for mange forskellige brancher og i alle egne af landet.

Bogen er et af de første resultater af et forskningsprojekt på AUC. Man har sat sig for at finde og undersøge forskellige produktionskollektiver og arbejdsfællesskaber. Bogen er opdelt i to dele, en teoretisk- og en håndbogsdel. Håndbogsdelen af bogen, trykt på grønne sider, er en systematisk gennemgang af 117 produktionsfællesskaber og 27 kollektivt drevne forretninger. Selv om man har villet lave en dækkende analyse, er det naturligvis ikke alle, der er med. Det kan være vanskeligt at finde alle de fællesskaber, der eksisterer og der kommer hele tiden nye til – ligesom nogle af de eksisterende forsvinder. Alligvel er der her et meget værdifuldt materiale, den mest omfattende dokumentation til dato.

Dokumentationen er opbygget over et fælles skema, der handler om mål, lønforhold og økonomi, problemer osv., og læsningen viser, at arbejdsfællesskaber og produktionskollektiver ikke blot drejer sig om keramik og dyrkning af biodynamiske grøntsager. Der er alle mulige forskellige produkter fra elektronisk måleudstyr til brød, fra forlagsvirksomhed til byggeri. Og mindst lige så interessant er den geografiske fordeling: bortset fra Lolland-Falster findes de overalt i landet.

Bogens første del er forskellige skitser til analyse af fællesskaberne. De ses blandt andet dels som en vision om forbedring af livet for medlemmerne her og nu, dels fremadrettede, fordi man kan håbe, at det gode eksempel vil smitte af på andre. I denne del, på de hvide sider, er der også en analyse af nogle af de driftsøkonomiske problemer et produktionskollektiv har, og der er en omtale af kollektivbevægelsens organisationer, kontaktformidling og indkøbsforeninger.

Alt i alt får man her en fremragende oversigt over produktionskollektiver. Bo-

Men hvorfor dette afsnit? Enten helt jordnært om samvariation eller/og principperne i simpel regressionsanalyse. I modsætning til korrelation er det inden for samfundsvidenskaberne en realistisk teknik, der endog efterfølgende kan give mening til korrelationsanalyse. Endvidere er regressionsanalyse nem at knytte til teoretiske problemstillinger, og den vil på glimrende vis supplere bogens afsnit om kausalanalyse.

Bogens del 2 om skriftlig fremstilling behandler alle opgaveskrivningens faser. Det er gjort fremragende, men fremstår som om sigtet alene er gymnasiet og HF. Det er lidt synd, for selv i denne form burde det kunne anvendes i mange andre sammenhænge. Men eleverne vil nok – uberettiget – føle fremstillingen for fremmedartet. Kan det ikke gøres blot lidt mindre gymnasie- og HF-rettet i sin konkrete udformning? Gode vejledninger i opgaveskrivning er en mangelvare.

Ole Tonsgaard

Per Nørrung og Jens Kjeldsen, *Produktionskollektiver og arbejdsfællesskaber I*, Aalborg: Forlaget ALFUFF, 1984, 256 s.

I en krisetid kommer man let til at fokusere på de negative træk i samfundsudviklingen. Men selv i strammetider sker der vigtige opbrud. Denne bog handler om et af dem, nemlig om produktionskollektiver og arbejdsfællesskaber i Danmark. De blomstrer inden for mange forskellige brancher og i alle egne af landet.

Bogen er et af de første resultater af et forskningsprojekt på AUC. Man har sat sig for at finde og undersøge forskellige produktionskollektiver og arbejdsfællesskaber. Bogen er opdelt i to dele, en teoretisk- og en håndbogsdel. Håndbogsdelen af bogen, trykt på grønne sider, er en systematisk gennemgang af 117 produktionsfællesskaber og 27 kollektivt drevne forretninger. Selv om man har villet lave en dækkende analyse, er det naturligvis ikke alle, der er med. Det kan være vanskeligt at finde alle de fællesskaber, der eksisterer og der kommer hele tiden nye til – ligesom nogle af de eksisterende forsvinder. Alligvel er der her et meget værdifuldt materiale, den mest omfattende dokumentation til dato.

Dokumentationen er opbygget over et fælles skema, der handler om mål, lønforhold og økonomi, problemer osv., og læsningen viser, at arbejdsfællesskaber og produktionskollektiver ikke blot drejer sig om keramik og dyrkning af biodynamiske grøntsager. Der er alle mulige forskellige produkter fra elektronisk måleudstyr til brød, fra forlagsvirksomhed til byggeri. Og mindst lige så interessant er den geografiske fordeling: bortset fra Lolland-Falster findes de overalt i landet.

Bogens første del er forskellige skitser til analyse af fællesskaberne. De ses blandt andet dels som en vision om forbedring af livet for medlemmerne her og nu, dels fremadrettede, fordi man kan håbe, at det gode eksempel vil smitte af på andre. I denne del, på de hvide sider, er der også en analyse af nogle af de driftsøkonomiske problemer et produktionskollektiv har, og der er en omtale af kollektivbevægelsens organisationer, kontaktformidling og indkøbsforeninger.

Alt i alt får man her en fremragende oversigt over produktionskollektiver. Bo-

gens styrke er, at den dokumenterer de mange kollektiver i al deres variation. Den er også opmuntrende at læse, fordi man kan skimte konturerne af virksomheder, hvor man tager begreber som alternativ produktion alvorligt. I hvilken anden bog om produktionsvirksomheder, ville man for eksempel kunne læse følgende passage, som er et bageri-kollektivs svar på, hvad der er virksomhedens største problemer:

"Hovedproblemet ligger ikke i selve virksomhedens drift men i at verden er ved at gå til i forurening. Der ønskes rådgivning omkring dispensationsmuligheder i forhold til myndighedernes krav om tvungen brug af tilsætningsstoffer blandt andet i melet."

Dette svar er ikke typisk. De fleste svarer, at de har store økonomiske problemer at slås med, men svaret viser, at der er virksomheder, der forsøger at realisere produktion på betingelser, som er anderledes end resten af samfundets.

Peter Gundelach

Mogens Pahuus, *Samfund og bevidsthed*, Herning: Systime, 1984, 118 s., 78,00 kr.

Bogen skal give en præsentation af bevidsthedssociologien, der hos Pahuus defineres bredt som den sociologi, der anskuer "betydningsfænomener" i deres samfundsmæssige sammenhæng og har "beskrivelsen af og forklaringen på de fremherskende bevidsthedsformer" som sigte (p. 7). Bogen falder i to dele. Den første beskæftiger sig med en række traditioner og "klassikere", den anden behandler nyere analyser af bevidsthedsformer i den nutidige kapitalisme, herunder tildels Pahuus' eget bud. I begge dele foretages der en ganske hensigtsmæssig opdeling i "hverdagsbevidsthed" og "politisk bevidsthed". Der er dog stort set ikke gjort noget ud af forholdet mellem de to, selv om det måske kunne være det mest interessante.

Emnet er faktisk for bredt til at kunne dækkes på 118 sider, og der er i og for sig ikke grund til at kritisere, at der er en mængde "huller" – blandt hvilke den empiriske adfærdssociologi er det mest gabende. Der ville ligge en vigtig opgave alene i at få skabt noget klarhed i den enorme mængde af teorier med tilknytning til humaniora. Det lykkes ikke ret godt.

Gennemgangen af de teoretiske traditioner er ikke så dårlig – dog savner man blandt andet en nærmere omtale af Gramsci. Der findes også rundt omkring i bogen inspirerende synspunkter. Men det største spørgsmål, der melder sig ved læsningen af bogen, er, hvorfor den er udsendt nu og ikke i midten af 1970erne. Litteraturlisten indeholder, bortset fra en enkelt artikel af Pahuus, ikke et eneste værk efter 1978, og både i sine udeladelser og i sin prioritering er bogen underligt uaktuel. Der er for eksempel en udførlig omtale af diskussionen om afledning af bevidsthedsformer og arbejderbevidsthed fra begyndelsen af 1970erne, som om den stadig var højaktuel. Der er en omtale af W.F. Haugs vareæstetikanalyse,